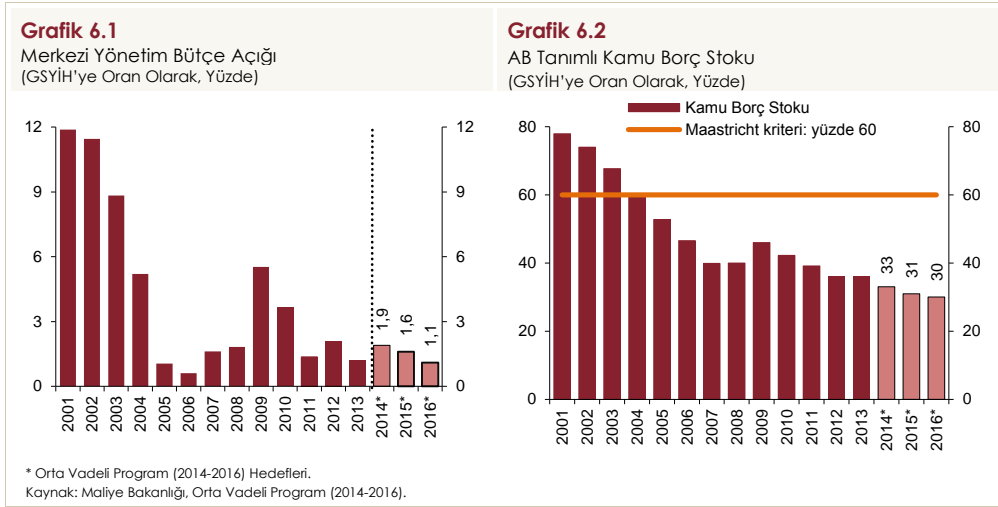

6. Kamu Maliyesi

2013 yılında bütçe performansında bir önceki yıla göre önemli bir iyileşme olduğu gözlenmektedir (Grafik 6.1). Bütçe performansında gözlenen iyileşmede bütçe gelirlerindeki artış önemli bir rol oynamış ve bu gelişmede de, iç talebin büyümeye olan katkısındaki artış, süreklilik arz etmeyen bir defaya mahsus gelirler ve bazı vergi ayarlamaları etkili olmuştur. AB tanımlı nominal borç stokunun GSYİH'ye oranında 2010 yılında başlayan azalma eğiliminin 2012 yılına kadar devam ettiği, bu oranın 2013 yılında ise 2012 yılı ile yaklaşık olarak aynı seviyelerde kaldığı gözlenmektedir (Grafik 6.2).

2014 yılının ilk çeyreğinde bütçe performansı olumlu bir görünüm arz etmiştir. Yılın ilk çeyreğinde, faiz dışı harcamalarda gözlenen artışa paralel olarak vergi gelirlerinin de yükseldiği gözlenmektedir. Bu dönemde, vergi gelirlerinin performansında gözlenen olumlu gidişatın, 2014 yılı başında uygulamaya konulan vergi artışlarına, kur ve fiyat hareketlerine ve iç talebi kısmaya yönelik alınan makro ihtiyati önlemlerin uygulamaya girmesi öncesinde tüketimin öne alınmasına bağlı olduğu düşünülmektedir.

2014 yılının ilk çeyreğinde ortaya çıkan bütçe performansı olumlu olmakla birlikte, yılın geriye kalan bölümünde de maliye politikası uygulamalarının OVP'de belirlenen çerçeve içinde yürütülmesi ve faiz dışı harcamaların kontrol altında tutulması önem arz etmektedir.

6.1. Bütçe Gelişmeleri

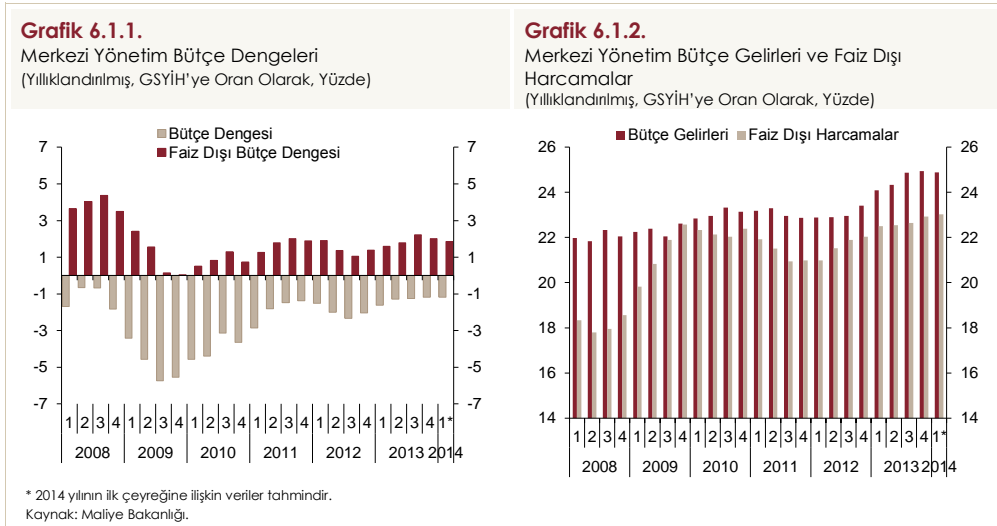
Merkezi yönetim bütçesi 2014 yılının ilk çeyreğinde 1,5 milyar Türk lirası açık verirken, faiz dışı bütçe dengesi 12,5 milyar Türk lirası fazla vermiştir (Tablo 6.1.1). Faiz giderlerindeki dönemsel düşüğe karşın, vergi gelirlerindeki artış oranının faiz hariç bütçe giderlerindeki artış hızının gerisinde kalması bütçe açığının 2013 yılının ilk çeyreğine göre bir miktar artmasına yol açmıştır. 2014 yılının ilk çeyreği itibarıyla, vergi gelirleri yılsonu hedefiyle uyumlu bir patikada yol alırken, faiz hariç bütçe giderlerindeki artış hızının hedeflenen yıllık artış oranının üzerinde olduğu dikkati çekmektedir.

Tablo 6.1.1. Merkezi Yönetim Bütçe Büyüklükleri
(Milyar TL)

	Ocak-Mart 2013	Ocak-Mart 2014	Artış Oranı (Yüzde)	Gerçekleşme/ Bütçe Hedefi (Yüzde)	Hedeflenen Yıllık Değişim Oranı (Yüzde)
Merkezi Yönetim Bütçe Giderleri	95,0	105,8	11,3	24,2	7,0
Faiz Giderleri	15,1	14,0	-7,8	26,9	4,0
Faiz Hariç Bütçe Giderleri	79,9	91,8	15,0	23,9	7,4
Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri	94,1	104,3	10,8	25,9	3,5
I. Vergi Gelirleri	77,4	85,1	10,0	24,4	6,8
II. Vergi Dışı Gelirler	13,4	15,2	12,9	34,0	-10,8
Bütçe Dengesi	-0,9	-1,5	69,1	4,6	-
Faiz Dışı Denge	14,3	12,5	-12,6	66,5	-

Kaynak: Maliye Bakanlığı.

2013 yılındaki yüksek bütçe performansının etkisiyle yüzde 1,2'ye düşen merkezi yönetim bütçe açığının GSYİH'ye oranının, 2014 yılının ilk çeyreğinde de aynı seviyede gerçekleşeceği tahmin edilmektedir (Grafik 6.1.1). Faiz dışı bütçe fazlasının GSYİH'ye oranı ise, 2012 yılının üçüncü çeyreğinde gördüğü yüzde 1,1 oranındaki düşük seviyeden sonra artmaya başlamış ve 2013 yılını yüzde 2 seviyesinde kapatmıştır. Söz konusu oranın 2014 yılı ilk çeyreğinde bir miktar düşerek yüzde 1,9 seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir.

2012 yılından itibaren belirgin bir artış eğilimine giren ve 2013 yılı sonunda yüzde 22,9 olarak gerçekleşen merkezi yönetim faiz dışı harcamalarının GSYİH'ye oranının 2014 yılı ilk çeyreği itibarıyla yüzde 23 oranına yükselmesi beklenmektedir (Grafik 6.1.2). Diğer yandan, merkezi yönetim bütçe gelirlerinin GSYİH'ye oranı, 2012 yılı Eylül ayında ve 2013 yılı Ocak ayında gerçekleştirilen vergi düzenlemelerinin ve iktisadi faaliyetlerdeki görece hızlanmanın etkisiyle, 2013 yılsonu itibarıyla yüzde 24,9 oranına çıkmıştır. Söz konusu oranın 2014 yılı ilk çeyreği itibarıyla yüzde 24,9 oranında kalacağı tahmin edilmektedir.

Merkezi yönetim faiz hariç bütçe giderlerinde 2012 yılının ikinci yarısından itibaren görülmeye başlanan yüksek artış eğiliminin 2014 yılı ilk çeyreğinde de sürdüğü görülmektedir. Bu çerçevede, merkezi yönetim faiz hariç bütçe giderleri 2014 yılı ilk çeyreğinde önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 15 oranında artmıştır (Tablo 6.1.2).

2014 yılı Ocak-Mart döneminde, faiz hariç bütçe giderleri içindeki ana kalemlerden cari transferler, personel giderleri ve mal ve hizmet alım giderleri sırasıyla yüzde 9,8, yüzde 17,1 ve yüzde 17,8

oranında artmıştır. Cari transferler içinde sağlık, emeklilik ve sosyal yardım giderlerinin artış oranı genel artış oranının altında kalmış, tarımsal destekleme ödemeleri ve görev zararlarındaki yüksek oranlı artışlar ise cari transferlerdeki genel artış oranını yukarı taşımıştır. Personel giderlerindeki artışın ayrıntılarına bakıldığında, memurlar için yapılan personel giderlerinde yüzde 18,7 oranında, işçiler için yapılan personel giderlerinde ise yüzde 17,9 oranında artış kaydedildiği göze çarpmaktadır. Diğer harcama kalemleri incelendiğinde, 2014 yılının ilk çeyreğinde sermaye giderlerindeki yüksek oranlı artış dikkati çekmektedir. Söz konusu yüksek artışta yol yapım giderlerindeki yükseliş etkili olmuştur.

Tablo 6.1.2.

Merkezi Yönetim Faiz Dışı Harcamaları (Milyar TL)

	Ocak-Mart 2013	Ocak-Mart 2014	Artış Oranı (Yüzde)	Gerçekleşme/ Bütçe Hedefi (Yüzde)
Faiz Hariç Bütçe Giderleri	79,9	91,8	15,0	23,9
1. Personel Giderleri	25,1	29,4	17,1	26,7
2. SGK Devlet Primi Giderleri	4,2	5,0	18,9	26,7
3. Mal ve Hizmet Alım Giderleri	5,4	6,4	17,8	16,9
4. Cari Transferler	37,9	41,6	9,8	25,5
a) Görev Zararları	0,5	0,8	62,5	18,5
b) Sağlık, Emeklilik ve Sosyal Y.G.	19,1	20,2	5,4	26,2
c) Tarımsal Destekleme Ödemeleri	2,8	3,6	30,3	37,2
d) Gelirden Ayrılan Paylar	10,2	11,3	10,6	23,9
5. Sermaye Giderleri	4,1	5,7	37,8	15,4
6. Sermaye Transferleri	0,4	1,0	159,9	15,4
7. Borç Verme	2,7	2,8	1,0	36,0

Kaynak: Maliye Bakanlığı.

2014 yılı Ocak-Mart döneminde merkezi yönetim genel bütçe gelirleri bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 10,4 oranında yükselmiştir (Tablo 6.1.3). Söz konusu dönemde vergi gelirleri yüzde 10 oranında, vergi dışı gelirler ise yüzde 12,9 oranında yükselmiştir.

Tablo 6.1.3.

Merkezi Yönetim Genel Bütçe Gelirleri (Milyar TL)

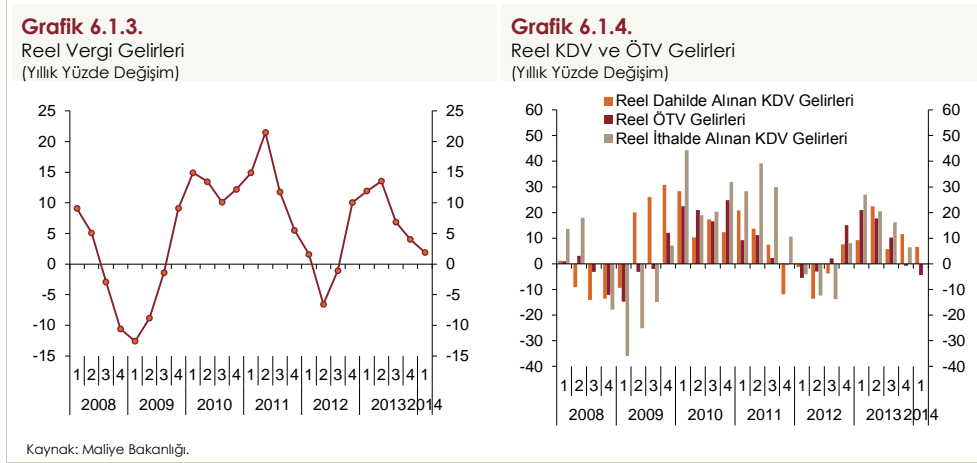
	Ocak-Mart 2013	Ocak-Mart 2014	Artış Oranı (Yüzde)	Gerçekleşme/ Bütçe Hedefi (Yüzde)
Genel Bütçe Gelirleri	90,8	100,3	10,4	25,5
I-Vergi Gelirleri	77,4	85,1	10,0	24,4
Gelir Vergisi	14,2	17,7	25,0	25,0
Kurumlar Vergisi	7,8	7,2	-7,6	23,1
Dahilde Alınan Katma Değer Vergisi	9,4	10,8	15,0	27,3
Özel Tüketim Vergisi	18,0	18,6	3,3	20,8
İthalde Alınan Katma Değer Vergisi	14,8	15,9	7,7	24,6
II-Vergi Dışı Gelirler	13,4	15,2	12,9	34,0
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1,6	2,4	52,7	29,3
Faizler, Paylar ve Cezalar	6,4	8,5	32,6	32,5
Sermaye Gelirleri	5,0	3,0	-40,5	34,0

Kaynak: Maliye Bakanlığı.

Vergi gelirleri mercek altına tutulduğunda, 2014 yılı ilk çeyreği itibarıyla, gelir vergisinde yüksek oranlı artış olduğu, kurumlar vergisi tahsilatının ise düştüğü dikkati çekmektedir. Tüketime dayalı olan vergi türlerinden KDV iyi bir performans sergilerken, ÖTV tahsilatı ise sınırlı miktarda artmıştır. ÖTV tahsilatının ayrıntıları incelendiğinde, tütün mamulleri ve motorlu taşıtlar üzerinden yapılan tahsilatların sırasıyla yüzde 19,6 ve yüzde 7 oranında artmasına karşın, toplam ÖTV tahsilatı içinde yüksek paya sahip olan petrol ve doğalgaz ürünleri üzerinden yapılan tahsilatın yüzde 4,2 oranında düştüğü görülmektedir.

2012 yılının Eylül ayında bazı vergi oranlarında gerçekleştirilen artışlar ve baz etkisiyle birlikte pozitif değerler almaya başlayan reel vergi gelirlerindeki yıllık artış oranı 2013 yılının ikinci yarısında yavaşlamaya başlamış ve 2014 yılının ilk çeyreğinde yüzde 1,9 olarak gerçekleşmiştir (Grafik 6.1.3). 2013

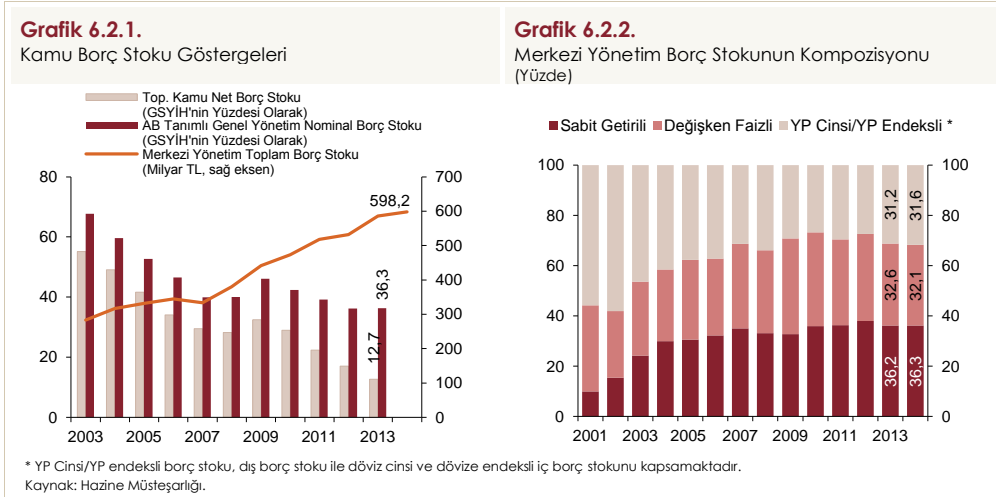
yılında hayata geçirilen vergi düzenlemeleri, iktisadi faaliyetteki görece canlanma ve BOTAŞ ödemelerinin de katkısıyla tüketime dayalı vergilerde belirgin bir hızlanma yaşanmıştır. 2014 yılının ilk çeyreğinde ise dahilde alınan KDV'deki reel artış eğilimi sürerken, ÖTV tahsilatı reel olarak gerilemiştir (Grafik 6.1.4).

6.2. Kamu Borç Stokundaki Gelişmeler

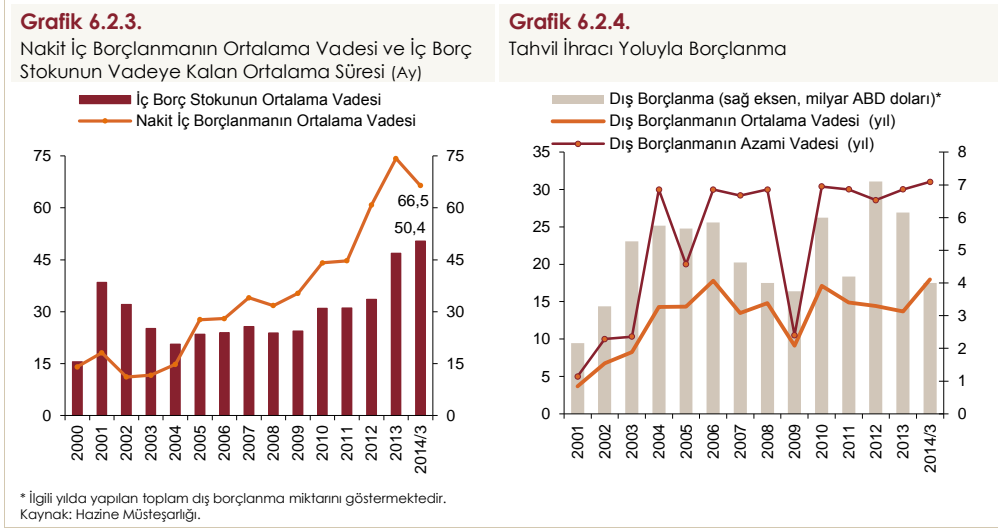
Kamu borç stoku göstergelerinin, 2014 yılının ilk çeyreği itibarıyla olumlu bir görünüm sergilediği görülmektedir. Toplam kamu net borç stokunun GSYİH'ye oranı azalmaya devam etmiş ve borç stokunun ortalama vadesi uzamıştır.

Merkezi yönetim borç stoku, 2014 yılı Mart ayı sonunda 598,2 milyar Türk lirası seviyesindedir (Grafik 6.2.1). Toplam kamu net borç stokunun GSYİH'ye oranı 2013 yılı sonunda bir önceki yıl sonuna göre 4,3 puan azalırken, AB tanımlı genel yönetim nominal borç stokunun GSYİH'ye oranı 0,1 puan artmıştır (Grafik 6.2.1).

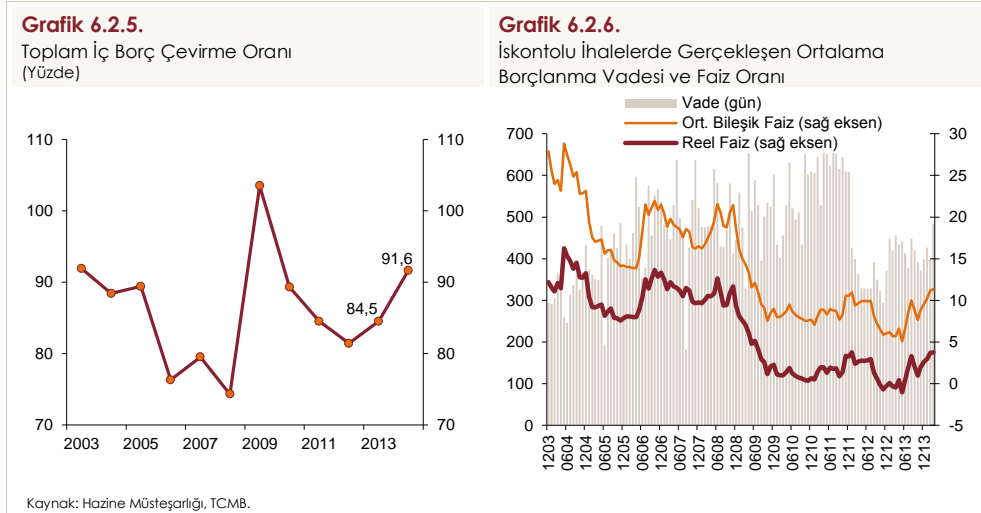

Sabit getirili borç senetlerinin toplam borç stoku içindeki payının, 2013 yılı sonu ile hemen hemen aynı düzede olduğu görülmektedir (Grafik 6.2.2). İç borçlanmanın döviz ve faiz yapısını incelediğimizde ise, 2014 yılının ilk iki ayında sabit faizli borçlanmanın payının bir önceki yılın aynı dönemine göre azaldığı, değişken faizli borçlanmanın payının ise bir miktar arttığı göze çarpmaktadır. Kamu

mevduatının aylık ortalama borç servisini karşılama oranı yüzde 196,5 düzeyindedir. İç borç stokunun vadeye kalan ortalama süresi bir miktar artarak 50,4 ay olmuştur (Grafik 6.2.3). İlk üç ayda tahvil ihracı yoluyla gerçekleştirilen dış borçlanmanın tutarı ise 4 milyar ABD doları olup, söz konusu borçlanmanın ortalama vadesi 18 yıl olmuştur (Grafik 6.2.4).

İç borç çevirme oranı, 2014 yılı Şubat ayı sonunda yüzde 91,6 olarak gerçekleşmiştir (Grafik 6.2.5). 2009 yılının başından 2011 yılının başına kadar hızlı bir düşüş eğilimi gösteren iskontolu hazine bonusu ihalelerinde gerçekleşen ortalama reel faiz oranı¹ ise, son dönemdeki küresel finansal dalgalanmalar ve temkinli para politikası duruşu sonucu artmaya devam etmektedir. (Grafik 6.2.6).

¹ Reel faizler, nominal faiz oranlarının (Hazine'nin yaptığı TL cinsi kuponlu senet ihalesinde kabul edilen ortalama yıllık bileşik faiz oranı) gelecek on iki aylık TÜFE beklentisinden (TCMB Beklenti Anketi) arındırılması suretiyle hesaplanmıştır.

